

X
Н. КОПТЬЭВ

**ЧЫЛАМ УШЭМЛЭН КУЛАКЫМ КЛАС
ШОТЫШТО ПЫТАРЫМЭ НЭРГЭН**

**ССР УШЭМ КАЛЫК-ВЛАК РҮДӨ САВЫКТЫШ
Моско 1930**

82407

7
M
2

0:7
MAY 1947
MAY 1947

1947

~~Н 18-10~~
~~128~~

Н Мар. Л.
Н 3-347

Н. КОПТЬЭВ

ЧЫЛАМ УШЭМЛЭН КУЛАКЫМ
КЛАС ШОТЫШТО ПЫТАРЫМЭ
НЭРГЭН

ЙЭКЫШ ЙЭПЧА кусарымэ

Г.П.Б. нэ с.Сяз. экз.
Лнгр 1931 год
Акт № 2-1658

Инв. № 1710

ССР УШЭМ КАЛЫК-ВЛАК РҮДӨ САВЫКТЫШ
Моско 1930

Н 3-347

Главлит № А - 84184

Заказ № 3072

Тираж 4000 экз.

Книжн. ф-ка Центриздата Народов СССР. Москва,
Шлюзовая наб., 10

1. Нуланым клас шотышто пытарымэ эн күлэш ыштышаш паша.

Сотсиализм ыштымаштэ шуко ыштэн шуктымылан лийын партий пролэтар рэволютсын луткумышо ийыштыжэ кулакым клас шотышто пытараш тўнгальэ.

Тыдым кузэ умлаш? Тыдэ күчүк жапыштэ кулак-влакым пуштын пытарымэ лийэш мо? Ала комунист партий нужна дэн пырля 1918-19 ийлаштэ кулакым раскулачитлымэ ганьэ адакат уэш раскулачиватлаш тагалэш? Ала тыдэ тактикэ лозунг гына?

Кизыт партий кулакын йэнг вий дэн илымыжым шагалэмдэн шогымо лозунг гыч кулакым клас шотышто пытарымэ лозунгыш вончыш. Партийын тугэ ыштымыжым умлэн шуктыдымовлакын ушышкышт тылэч ончылтэн каласымэ йодыш-влак пураш тўнгалыт.

Мэ чыла ты йодмо-влаклан вашмутым пуэн комунист партийын молан кулакым клас шотышто пытарымэ лозунгым илышыш пурташ тўнгальмыжым умландарэн шукташ тыршэна.

Молан партий ты мартэ кулакым клас шотышто ыш пытарэ, тэнэйэ гына кулакым клас шотышто пытараш тўнгальэ? Можыч ты мартэ кулак-влак, сотсиалист ыштымашын тушманышт огытыл ильэ? Можыч ты мартэ партий кулак дэн тату илыш?

2. Бөлшэвик партий крестйан нэргэн могань политикым ылышыш пуртэн шогыш.

Чыла ты йодмо-влакым ольан гына ратшэ дэнэ умландарэн пуэна.

Комунист партий пашазэ клас партий лиймым мылана мондаш ок кұл. Капиталист общэствын класышт-влак гыч пашазэ клас эн рэволютсан клас лийэш. Капиталист общэствыштэ пашазэ класын нымажат укэ, тудын вийжэ дэн кидышт-влак гына уло. Ту вийжымат капиталистлан таварыштэн ужала. Капиталист пабрик дэн заводлаштэ пашазэ шуко ышта, оксам шагал налэш; капиталист общэствыштэ пашадымэ шуко, пашазын ныма политикэ праважат укэ. Кужаш да нойыдэ капитал дэн кучэдалмылан лийын пашазэ сэнгымэш кучэдалшэ рэволютсионьэр лийын шуо. Партий—класын эн сай ончыл ужашыжэ. Партий шкэ клас интэрэсшым арала. Сандэн мэмнан элыштэ комунист партий политикэ кулак интэрэс дэн кэлша манмэ пэш куго йонгылыш лийэш. Тугэ шонымо политикэ пашаштэ куго зийаным ыштэн кэртэш.

Рэволютсо кучэдалмашын посна ужашышт-влакыштэ партийын крестйан нэргэн могань политикым ылышыш пуртэн шогымыжо пэш палэ.

Комунист партий коч кунамат тыгэ чотлыш: пролэтарын помэшчик эксплотатсэ дэн да буржуазий-помэшчик пораткэ дэн кучэдалмаштыжэ мэмнан элыштэ тудын дэн крестйан сойузник лийын шога, пролэтарлан кучэдалашыжэ полша. Мэмнан элыштэ дворан-помэшчик пораткэ 1917 ийсэ фэвраль рэволютсо мартэ лийэ.

Ту жапыштак комунист партий крестйаным посна класэш чотла. Крестйан клас шотышто тўшка-влаклан пълналтэш: нужна, кокла крестйан

да кулак. Тэвэ сандэн комунист партий рэволютсын түрлө жапыштыжэ крэстйан нэргэн түрло политикым ылышыш пуртэн шогыш.

Рэволютсын түрлө жапыштыжэ комунист партий крэстйан нэргэн могань политикым ылышыш пуртэн шогыш? Партий дэн пашазэ класын кугыжа дэн да помэшчик пораткэ дэн кучэдалмыж годым чыла крэстйанат кугыжа ваштарэш шогыш (ту коклаштэ кулакат лийэ, кулак-влакым помэшчик-влак конкурэнсэ дэн кысышт); тэвэ сандэн тунам партий дэн пашазэ клас **чыла крэстйан дэн пырля** кугыжан правичылствыж дэн кучэдалмыч. 1917 ийыштэ фэвраль рэволютсо годым тугэ лийэ.

Фэвраль рэволютсо буржуазий рэволютсо лийэ. Комунист партийын ончылныжо ыштышаш тыгань паша лийэ: пролэтарым организоватлэн Кэрэнский вуйлатымэ буржуазий дэн заводчик-влак правичылствым сүмүраш,— тэвэ ты жапыштэ партий крэстйан нэргэн вэс түрлө политикым ылышыш пурташ тунгальэ. Ту жапыштэ партийын ыштышаш пашажэ тыганьэ ильэ: олаштэ шазэ класым, йалыштэ батрак дэн нужнам буржуазий ваштарэш (йал буржуазий-кулак ваштарэшат) шогалташ, кокла крэстйаным нэйтрализоватлаш—тышкат-тушкат лийдымашын ышташ. Кокла крэстйан тыгыдэ собствэнник, сандэн тудо рэволютсын пэрвой тылызылаштыжэ аптранэнрак шогыш, көн мogyрыш лийаш ыш шинчэ. Кокла крэстйан буржуазий мogyрыш ынжэ лупшалт манын партий кучэдалмашкэ ушыдэ тудым тышкат-тушкат ыштыдымэ политикым ылышыш пуртэн шогыш. Пролэтар рэволютсо годым, пашазэ клас буржуазий диктатур олмэш шкэ диктатуржым ыштымэ годым түвө тугэ лийэ.

Варажым озанлык пашаштэ сотсиализмым ыштымаштэ шуко ыштышаш паша-влак лийыч.

Сандэн ту жапыштэ партий крестйан нэргэн вэс түрлө политикым ылышыш пурташ тўнгалъэ. Пашазэ клас дэн пырлыа мильйонан шэмэр крестйан сотсиализмым тыршэн ышта гын ижэ сотсиалист ыштымашым мучашкыжэ шукташ лийэш. Кокла крестйаным тышкат-тушкат ыштыдымэ политикым ылышыш пуртэн шэмэр крестйаным сотсиализмым тыршэн ышташ ушаш лийэш мө? Ок лий.

Тэвэ сандэн ту жапыштэ пашазэ клас граждан сар годым кокла крестйан дэн ыштымэ сар ушэмжым озанлык нэгыз дэн пэнгыдэмдаш тўнгалъэ. Тунам Лэнин кўштымө тыгань политикэ ылышыш пурталтэ: пашазэ класын кокла крестйан дэн ыштымэ ушэмжым түрлын пэнгыдэмдаш, кулак дэн кучэдалмым ик минутланат чарнаш огыл, нужналан гына ишанаш, тудым тўн чаракэш чотлаш.

Адак тыдымат мондаш ок кўл: пашазэ клас кокла крестйан дэн ушэмым ыштымыж годым тыгань условийым ылышыш пурта: 1) пашазэ клас крестйаным вуйлатымэ, 2) ту ушэм пашазэ клас диктатурым вийангдэн шога, 3) ту ушэм класым пытарышаш кучэдалмэ корно дэн колталтэш.

Комунист партий дэн пашазэ клас кулак дэн ныгунамат огыт кэлшэ. Окчабр рэвольутсо кулак-влакын мландылан улшо праваштым пытарыш, мландым кугыжаныш кидыш нальэ, мландым налмым да ужалмым чарыш.

Окчабр рэвольутсак кулакын политикэ праважым пытарыш, тудым политикэ ылыш гыч ойырыш, ындэ кулакын сайлашат, сайлалташат праважэ укэ.

Олалаштэ пашазэ-влак буржуазий кид гыч пабрик-заводым, банкым, дворэцым да мөнш шупшын нальыч. 1918 ийыштэ Окчабр йалыш мийэн шумбөнгө тунам партий вуйлатымэ почэш нужна

-влак кулакым раскулачитлышт, шуко погыштым шупшын налыч, тудым шкэт-посна ыштышэ нужна-влак коклаштэ пöлышт.

Партий дэн пашазэ клас кулакын сотсиалист ыштымашым чараш тöчымыжым сэнэн шогышт. Мут гыч, кулак-влакын йошкар армий ваштарэш шогалмышт, нунын йалыштэ совет вэрч тыршышэ-влакым пуштэдымышт, заводыш пурэн пашам пужаш тöчымышт, чыла тугэ ыштымышт годым пролэтар суд кулакым чот судитлыш, нуным контр-рэволютсионэрэш чотлыш.

Ты мартэ кулакын йэнг вий дэн илаш тöчымыжым изэмдэн шогымо политикэ чыла вэрат илышыш пурталтэ. Налогым шуко налмэ почэш йатыр тўжэм кулак озанлык шаланыш, партий дэн совет влас ваштарэш шогымыштлан йатыр тўжэм кулак озанлык административнэ йөн дэн раскулачитлалтэ,—чыла.тыдэ партий дэн совет власын чарныдэ кулак дэн кучэдал шогымыжым ончыкта.

Тэвэ сэдыгэ партий дэн совет влас Окчабр рэволютсын пэрвой кэчыж гычын тўнгалын тачсэ кэчэ мартэ кулак дэн чот кучэдал шогышт.

Тугэжэ молан вара комунист партий кодшо ийлаштэ кулакым клас шотышто ыш пытарэ?

3. Молан комунист партий тылэч ончылтэн кулакым клас шотышто ыш пытарэ?

Лэнин крэстйаным пытартыш капиталист клас манын. Тугэ лиймөнгö чыла крастйанат капиталист мо? Укэ, йалт тугэ огыл. Лэнинын крэстйаным капиталист класэш чотлымыжым тыгэ умлаш күлэш: миллионан шкэт-посна ыштышэ тыгыдэ крэстйан озанлык гыч кажнэ кэчын, кажнэ чашыштэ капитализм шочын шога, кулак озанлык-влак лийэдат.

Йал озанлык кок корно дэн вийанг кэртэш. Иктыжэ—капиталист корно; тунам крэстйанын шу-кыжо бұлналтэш, вэс мogyрым пэш поян шагал кулак-влак лийыт. Капитализм годым шкэт-посна тыгыдэ озанлык уло годым тугэ лийын шога.

Вэс корныжо —соцсалист корно лийэш; тунам шуко крэстйан озанлык колхозыш ушналтэш, тыгыдэ, кўчўзö гань нужнан илышэ озанлык-влак ушнэн куго озанлыкым ыштат, тэксикан колхозыш савырат. Тыгэ ыштымаштэ кулак озанлык кысалтэш, илэн-толын йалт пытаралтэш, варажым йальыштэ нужна дэн кокла крэстйан-влак пытат, чыланат сай илаш тўнгалыт, крэстйан-влак культур пашаштэ нөлталалтыт, шинчымашышт шукэмэш, пытартышыжлан ола дэн йал коклашсэ ойыртышат пыта. Партий дэн пашазэ клас элым вашкэ индустрийангдымэ политикым илышыш пургэн, йалым соцсализм ыштымэ корно дэн колтэн шогат. Партийын тугэ ыштымьжэ ваштарэш кулак-влак чот шогышт. Тунам кулак-влакым пытараш гын, партий дэн пашазэ класлан шкэ политикыжым илышыш пурташ куштылгырак лийэш ильэ манын шоналташат лийш. Тугэ гынат, тунам партий тугэ ыш ыштэ.

1926 ийыштэ „у опозитсэ“ гыч йужышт кулакым раскулачитлаш кўлэш манын коштыч. Кулак у эконом политикэ годым вийангмылан лийын ту йолташ-влак лўдын колтышт, „кулакым кырэ“ манын кычкырлаш тўнгальыч.

Тугэ гынат, тунам партий нуным ыш колышт, ту корно дэн ыш кайэ.

Молан? Моланжэ палэ: кулак ўмбак наступльэным ыштымэ, кулакым клас шотышто пытарымэ пэш куго, отвэтствэнносан паша.

Мут гыч, 1925/26 ийыштэ опозитсэ ойлымо почэш партий кулак-влакым раскулачитла ильэ

гын, тунам тудо кулакым клас шотышто пытарэн кэртэш ильэ мо? Укэ, ок кэрт ильэ. Мэ тунам сотсиализмым ыштымаштына кулакым клас шотышто пытараш йамдылалтын шуын огына ул ильэ.

Вэт кулакым клас шотышто пытарымэ улшо кулак озанлык-влакым гына раскулачитлымэ ок лий. Нужна дэн кокла крэстйан озанлык колхозыш огыт ушалт гын, йал озанлыкыштэ шкэт-посна ыштышэ крэстйан озанлык-влак нодыт гын, тунам ту шкэт-посна ыштышэ улан озанлык-влак гыч кулак-влак лийаш тўнгалыт, у йал буржуазий лийэш.

Тэвэ сандэн расын умландарэн тыгэ каласаш кўлэш: кулакым клас шотышто пытарышаш вэрч, миллионан тыгыдэ крэстйан озанлык-влакым колхозыш ушаш кўлэш, кулак дэч налмэ чыла вольыкым, йал озанлык куралым да монь колхозлан пуаш; тугэ ыштэн мэ йал озанлыкын сотсиалист ужашыжым пэнгыдэмдэн шогэна.

ССР Ушэмыштэ мландэ пашам ончышо калык комиссариат дэн колхозцэнтр йөршэш ыштымэ уставыштэ колхозын ыштышаш пашаж нэргэн тыгэ каласалтын: „обшо паша ўзгар дэн да организоватлалтын пырля ыштэн куго коллектив озанлыкым ыштэн шукташ, тугэ ыштымэ дэн кулак-влакым, эксплотатор-влакым да шэмэрын тушманжым сэнгэн шуктышашлык ышташ, пичкэмышлыкым да нужналыкым йалт сэнгаш, шкэт-посна ыштышэ озанлыкын шойлан кодмыжым пытараш, паша лэктышым сайэмдаш да коллектив озанлыкыштэ таварлыкым шукэмдаш“.

Тэвэ сандэн колхозышто чыла мэжат пыта, паша ўзгар дэн паша вольык ушэмлалтэш, колхозын чыла члэнышт-влакат ик гань условийыштэ ыштат, колхозым колхоз совет вуйлата, советыш эн сай колхозник-влак сайлалтыт, тулэч молат.

Колхозым шкэт-посна ыштышэ крестйан озан-
дык дэч сайлыкшэ шуко. Йал озанлык курал
дэн трактырым куго озанлыкыштэ гына кучыл-
таш пайдалэ. Адак колхозыш ушнымөнгө кажнэ
100 гектарлан 7 гектар мландэ арта, тудо мэжа-
-влак гыч лийэш. Кугыжанышат колхозлан машина
дэнат, окса дэнат полша, куго льготым ышта.
Тэвэ сандэн йал озанлыкыштэ колхозын куго ку-
лак озанлык дэчат сайлыкшэ пэш шуко.

Колхоз нужна дэн кокла крестйаным кулаклан
ыштыма гыч утара, тудым чыла колхоз члэн-влак
дэн төр ышта.

Тыдым ныгунамат мондаш ок кўл.

1925-26 ийыштэ миллионан тыгыдэ крестйан
озынлыкым колхозыш ушаш лийэш ильэ мо?
Тунам кызытсэ ганьэ колхозыш ушнымо паша
кумдан шарлэн шогыш мо? Укэ гын, молан тунам
тугэ лийын огыл?

Тунам колхозыш ушнымо паша кызытсэ ганьэ
лийын ыш шого. Моланжэ палэ: миллионан ты-
гыдэ да эн тыгыдэ крестйан озанлык-влакым
колхозыш ушышаш вэрч, тўжэм дэн трактыр-влак,
йал озанлык курал дэн машина-влак кўлыт, тунам
промышлэнносна тунар куралым ыштэн ыш кэрт.
Тыдыжэ шагал. Уло шкэ куралышт дэн крестйан
озанлык-влакым колхозыш ушэт гынат, шкэт-посна
ыштымэ дэч шуко пайдалэ лийэш. 1925/26 ийыштэ
шэмэр крестйан колхозыш ушнаш йамдылалт шу-
ын огыл ильэ, сандэнат тунам колхоз паша кы-
зытсэ нарэ ыш ышталт.

Калык озанлыкым индустрийангдымэ паша йал
озанлыкым колхозыш ушымо пашам кумдан ша-
рэн колтыш, пэш вийангыш.

Ту жапыштэ моло чий-влак улылан лийынат
партий дэн пашазэ клас кулакым клас шотышто
ышт пытарэ.

Ту жапыштэ пашазэ клас кокла крестйан дэн ыштымэ ушэмжым пэнгьдэмдышаш вэрч да киндэ вэрч кулак дэн кучэдальэ.

Тэвэ ты участкылаштэ пашазэ клас кулакым сэнгымыжмөнгө комунист партий у политикым ылышыш пурташ тунгал кэртэ; ту у политикэ—кулакым клас шотышто пытарымэ политикэ лийэш.

Ты нэргэн 1929 ийыштэ дэкабр тылызыштэ аграрник-марксист-влак конфэрэнсэш Сталин йолташ тыгэ маньэ:

„Кулак-влак умбак наступльэным ыштымэ пэш куго паша. Тыдым кулак ваштарэш ойлымо дэн пулаштараш ок лий. Тыдым кулакым чывыштылмэ политикэ дэнат пулаштараш ок лий, тугань политикым Зиновйэв-тротскист опозитсэ партийлан ылышыш пуртыкташ төчыш“.

Умбакыжэ; „кулак умбак нуступльэным ыштымым тыгэ умлаш күлэш: ты пашалан сайын йамдылалтын кулакым пэш чот чучаш, тудлэч вара йол умбак шогал ынжэ кэрт. Тэвэ тугэ ыштымым мэ, большэвик-влак наступльэнэ маньына”.

Тэвэ сандэн 1925/26 ийлаштэ кулакым раскулачитлымэ политикым ылышыш пурташ ыш лий. Тунам тугэ ыштэна ильэ гын, йалыштэ клас кучэдалмаш вийангмэ дэч моло огэш лий ильэ. Тунам тугэ ыштымэ почэш крестйанын шукыжо пашазэ клас ваштарэш шогал кэртэш ильэ. Тыдым ужын тунам кулак позитсыжым пэнгьдэмдаш тунгалэш ильэ.

1926 ий дэч вара ылыш вэстүрлэмэ. Ту вэстүрлэмаш озанлык вийангмэ пашаштат, элыштэ улшо клас-влак шотыштат лийэ.

Партий чарныдэ элым индустриангдымэ политикым ылышыш пуртэн шогыш, тв пашаштэ пэш шуко ыштэн шуктыш. Вич ийаш планым ылышыш пуртымо тыдым рас ончыктэн шога.

Пурлаш тайнышэ-влак элым тунар вашкэ индустрийандаш ок лий, вич ийаш план ончыктымо нарэ ышташ ок лий манын коштыч; партийлан нунын дэн пэш чот кучэдалаш возо.

Ындэ вич ийаш планым илышыш пуртыма гыч рас койэш: партий прамай ыштыш, пурлаш тайнышэ-влак банкротыш лэктыч.

Вичийашлыкын пэрвой ийыштыжэ ыштэн шуктымо тыдым расын умландара. Вич ийаш план почэш 1928/29 ийыштэ промышлэннос продуксо кодшо ийсэ дэч 21,4% шукэмшашан ильэ, чынжэ 24% шукэмэ. Тыдэ, промышлэннос продуксо план дэч 400 мильйон тэнгэ акаш шуко ышталтмэ лийэш: 1928/29 ийыштэ пабрик-заводлаштэ ыштышэ пашазэ-влак 8% шукэмыч. Ту ийыштак элым электрислымэ дэн капиталнэ вложэньэлан 2 мильйард тэнгэ окса пытаралтэ, чыла калык озанлыкыш 8 мильйардат 600 мильйон тэнгэ пытаралтэ. Промышлэннос таварын акшэ вошыш, паша лэктыш 16% шукэмэ, молат.

Озанлык вийангмэ паша пэш вашкэ ончык кайэн шога, чыла вэрат калык озанлык вийангшаш план дэч шуко ышталтэш. Вич ийаш планым ыштымэ годым тыгэ шонышт: йал озанлык машина ыштымым ик йыштэ 610 имильйон тэнгэш шукташ күлэш. Ындэ рас: йал озанлык машина ик ийыштэ 1 мильйардат 100 мильйон тэнгэ нарэ ышталтшашан. Вичийашлык пытышашлан ик ийыштэ 53 түжэм трактыр дэн ыштэн шогаш ыштышт, ындэ 100 түжэм трактыр дэчат шуко ышталтшаш койын шога.

Элым индустрийандымэ паша түвө тугэ пэш вашкэ ончык кайэн шога.

Элым индустрийандымылан лийын пашазэ клас олаштат, йалыштат капиталист ужаш-влак

умбак тошкэн мийа, йал озанлыкым колхозыш ушышашлык ылышым ышта.

Лэнин рэволютсо тўнгалмэ ийлаштэ тыгэ ой-лэн: „Мэ эрлак 100 тужэм эн сай трактырым пуэн бэнзиным ситарэна да машинист-влакым трактыр-влак умбак кўзыктэн шындэна ильэ гын (тыдым кызыт ышташ лийдымыжым тэ пэш сай шинчэда), тунам кокла крэстйан „мый комуний вэрч“ (комунизм вэрч) манэш ильэ“.

Ындэ мэ Ленинын шонымыжым ылышыш пуртэн шогэна. Шошым вўдымө кампаньэ годым ССР Ушэм пасулаштэ 90 тўжэм дэч шуко трактыр ыштыш. Вичийашлык пытышашлан трактырна 500 тўжэм дэчат шуко лийэш.

Сэдыгэ ты ийлаштэ озанлык пашаштэ пэш куго вашталтмаш-влак лийыч. Элна индустриандымэ корно дэн пэш мўндўрк ончык кайэн колтыш, сандэн 1926 ийыштэ ышташ лийдымэ паша-влакым ындэ ышташ тўнгалаш лийэ.

Совет Ушэмыштэ мландылан частнэ собствэн-нос укэ. Сандэн кокла крэстйан капитализм годымсо ганьэ шкэ мландэшыжэ чот пижын ок шинчэ. Адак сотсиалист ужаш олаштат, йалыштат капиталист ужаш-влакым кысэн шогат. Тэвэ чыла тыдэ кокла крэстйанлан пашазэ клас вуйлатымэ почэш кайшашым рас ончыктыш. Сандэн крэстйанын шукужо колхозыш пураш тўн-альэ.

Колхозыш ушымо паша кумдан шарлэн вийын ышталтмыжэ тэвэ тыгань сипр-влак гычат койэш: 1928 ийыштэ колхоз-влакын вўдымө мландышт 1390 тўжэм гэктар лийын, таваран шурныжо 3¹/₂ мильён сэнтнэрыш (20 мильён пугыш) шуын. 1929 ийыштэ колхоз-влакын вўдымө мландышт 4262 тўжэм гэктар лийын, таваран продуксыжо—13 мильён сэнтнэр (78 мильён

пут нарэ), 1930 ийыштэ колхоз вудымö мландэ 15 мильён гэктар дэч шуко лийын, таваран шурныжо 49 мильён сэнтнэр (300 мильён пут нарэ).

Колхоз-влак шукэммым тывэчат ужаш лийэш: 1928 ийыштэ колхозыш ушнышо 445 тужэм озанлык лийын, 1929 ийыштэ 1 мильонат 40 тужэм озанлык колхозышто лийын (план почэш 564 тужэм озанлыкым колхозыш ушышан ильэ), 1930 ийыштэ 6 мильон крестйан озанлык колхозыш ушнэн.

Йал озанлыкым колхозыш ушымо вич ийаш план ончыктымо дэч шуко ышталтэ.

Ту жапыштэ элыштэ шурно ыштымашат вэстүрлэмэ.

Рэволютсо дэч ончыч тавар шурнын 21,6 % -шым помэшчик-влак ыштышт, кулак-влак — 50%, нужна дэн кокла крестйан-влак 28,4/0ым вэлэ.

Рэволютсо дэч вара, йал озанлык вийангмэ ийлаштэ паша йалт вэстүрлэмэ. Тувэч пролетар рэволютсын кулак озанлыкым йалт пушкыдемдымыжэ койэш.

1926/27 ийыштэ колхоз дэн совхоз-влак (йал озанлыкын сотсиалист ужашыжэ) чыла тавар шурнын 6%-шым пуыч, кулак-влак — 20%, нужна дэн кокла крестйан-влак-74%; 1930 ийыштэ колхоз дэн совхоз-влак 70 мильон сэнтнэр шурным пушашан улыт, тыдэ 400 мильон пут нарэ лийэш, тудо чыла йал озанлык тавар продуксын 50 %-шэ дэчат шуко лийэш.

Сэдыгэ элым индустрийандымэ йал озанлык машинам шукэмдыш, шкэт-посна ыштышэ крестйан озанлык-влаклан колхозыш ушнаш куго полышым ыштыш. Кокла крестйан шкэт-посна ыштэн илымэ дэч колхозышто ышташ пайдалыжым умлышат колхозыш пураш тунгальэ, тугэ ыштымыж

дэн тудо ишанлын пашазэ клас могогырыш шогальэ. Тэвэ сандэн ындэ колхозник пашазэ класын тун чаракшэ лийэш. Ындэ колхоз дэн совхоз-влак шурным чыла кулак озанлыкыштэ ыштымэ дэч шуко ыштат. Тэвэ сандэн ындэ кулакым клас шотышто пытарымэ политикым ылышыш пурташ лийэш.

Кулакым клас шотышо пытарымым кузэ умлаш?

4. Кулакым клас шотышто пытарымым кузэ умлаш?

ССР Ушэмыштэ йал озанлыкым колхозыш ушымо паша чыла вэрат икканьэ ок ышталт. Кызыт йатыр вэрлаштэ чылан ушэмлалтмэ район дэн йал-влак улыт. Моло вэрлаштыжэ посна тушка крестйан-влак гына колхозыш ушнэныт.

Чылам ушэмлымэдэн чылам ушэмлыдымэ вэрлаштэ кулакым клас шотышто пытарымэ лозунгым кузэ ылышыш пурташ? Чылам ушэмлымэ вэрлаштэ кулакым клас шотышто пытарымэ лозунг ылышыш пурталтэш гын, чылам ушэмлыдымэ вэрлаштэ ылышыш пурталтэш альэ укэ? Тыдлан вашмутым пушаш вэрч мылана тэвэ тыдым умлэн налаш кўлэш: партий кызыт кулакым клас шотышто пытарымэ политикым ылышыш пурта, ту жапыштак кулакын йэн вий дэн илаш төчымыжым кысымэ политикымат ылышыш пуртымыжым чарнэн огыл. Кузэ тыдым умлаш? Могань районшто могоань лозунгшым ылышыш пурташ?

Чылам ушэмлымэ йаллаштэ, районлаштэ кокла крестйан пэнгыдын пашазэ клас могогырыш шогалын, сандэн кулакым клас шотышто пытарымэ политикэ чылам ушэмлымэ вэрлаштэ ылышыш пурталтэш.

Чылам ушэмлымэ укэ районлаштэ шкэт-посна ыштышэ озанлык-влак лийыт, тувэч кулак олык лийын кэртэш, тугань районлаштэ кулак кокла крестйанымат шкэ могогырышкыжо шуп-

шылаш тырша, — сандэн чылам ушэмлыдымэ вэрлаштэ кулакын йэнг вий дэн илаш төчымыжым кысымэ политикэ илышыш пурталтэш, утыр кулакым кысэн луктын шогалтэш.

Сэдыгэ чылам ушэмлымэ вэрлаштэ кулакым клас шотышто пытарымэ политикэ илышыш пурталтэш; чылам ушэмлыдымэ вэрлаштэ кулакым кысымэ политикэ, кулакын вийжым шагалэмдэн шогымо политикэ илышыш пурталтэш.

Тэвэ тыштэ тыдым пэш рас умлаш күлэш: **кулакым клас шотышто пытарымэ лозунг тўнг лозунг лийэш**; кулакым кысэн тудын вийжым пушкыдэмдэн шогымо лозунг ты тўнг лозунглан полшышо лозунг лийэш.

Тыдым тыгэ умлыман: кулакым кысэн, тудын вийжым пушкыдэмдэн озанлык гыч утыр шўкэн лукмо лозунгын ыштышаш пашажэ тыганьэ: кулакым клас шотышто пытырымэ лозунгым илышыш пурташ йамдылаш.

Молан мэ кулакым клас шотышто пытарымэ нэргэн ойлэна? Кулак клас посна клас мо? Ту клас кизыт гына лийын мо?

Мэмнан элыштэ Окчабр рэвольутсо дэч вара пролэтар диктатур лийэ, сандэн элыштына пашазэ клас дэн крэстйан кок тўнг клас лийыт (буржуазий элыштэ тўнг клас-влак пашазэ клас дэн буржуазий лийыт). Сэдыгэ Окчабр рэвольутсо дэч вара элыштына ола буржуазий дэн кулак-влак (йал буржуазий) тўнг клас огытыл кокымышо клас улыт.

У эконом политикэ почэш сату пашалан эрык лийэ, мландым, пабрик-заводым арэндыш налмэ права лэктэ, — тэвэ сандэн нэпман буржуазий дэн йалыштэ кулаклан вийангаш эрык лийэ.

Тугэ гынат, у эконом политикэ гоным кугыжан пабрик дэн завод-влак тулэчат шуко вий-

ангыч; у эконоом политиклан кӧра калык озанлыкым рэконструксылаш тӱнгалаш лийэ да калык озанлык вийагмаштэ промышлэннослан вуйлатымаш вэр пуалтэ.

Тунар ыштэн шуктымо нэгызэш пашазэ клас ола буржуазий дэн йал кулак-влак умбак настульэным ышташ тӱнгальэ.

Тугэ гынат, тыштат тэвэ тыдым умландарэн каласыдэ ок лий: кулакым клас шотышто пытарымэ лозунгым лукмӧнгӧ ола буржуазийымат пытараш кӱлэш манмэ йонгылыш лийэш. Окчабр рэвольутсо буржуазий кид гыч чыла пабрик-заводым шупшын нальэ, адак чойын корным да рудник-влакым пролэтар рэвольутсын эрлашыжымак буржуазий кид гыч чыла паша ўзгар мучыштыш, сандэн ола буржуазийын йэнг вий дэн илшашлык условийжэ пытыш. Кизыт сату пашаштэ нэпман буржуазийын вэржэ пэш шагал, тудымат тувэч кугыжаныш дэн копэратив сату кысэн луктын шога. Промышлэнносышто нэпман буржуазийын ужашыжэ пэш шагал.

Йалысэ кулак нэргэн паша йалт вэс тӱрлӧ. Пытартыш жап мартэ кулак-влак кидыштэ пэш шуко йал озанлык курал, пашазэ вольык, арэндэ мландэ да монь ильэ. Кулак вийан ильэ. Йатыр кана тудо пытартыш ийлаштэ сотсиалист ыштымашым пужаш тӧчыш. Тыдэ пэш расын 1927-28 ийыштэ шурно йамдылымэ годым койо.

Мильйонан тыгыдэ крестйан озанлыкым колхозыш ушэн да чылам ушэмлэн кулакым клас шотышто пытарымым тыгэ умлаш кӱлэш: кулакын паша ўзгаржым налмэ, тудым йэнг вий дэн илэн кэртдымашлык ыштымэ.

ССР Ушэмыштэ кулак озанлык моннарэ? Йэнг вий дэн ила гын, оксам вучымэш пуэн, имным, йал озанлык куралым да монь молылан

пуэдэн тувэч пуртымо окса йа пого дэн илышым кулак маньт. Тугань озанлык мэмнан элыштэ 1 миллион нарэ лийэш, тыдэ чыла крэстйан озанлыкын 4%-шэ лийэш.

Ты кулак озанлык-влакым пытарымым кузэ умлаш? Кулакым клас шотышто пытарымэ 1918-19 ийлаштэ кулакым раскулачитлымэ ганьак лийэш мо? 1918-19 ийлаштэ кулак малым вийыт шупшын налын нужна-влаклан шалаталтэ, ындэ кулакым клас шотышто пытарымын ыштышаш пашашт-влак йалт вэс түрлө. Чын, кизытат 1918-19 ийсэ ганьак мэ кулакын малжым вийыт шупшын налына (кулак нужна да кокла крэстйан вий дэн пойымо малжым ныгунамат шкэ вольаж дэн ок пу), тугэ гынат, ындэ ту малым колхозлан пöлалтдымэ фондышкыжо пуэна. Тугэ ыштымэ дэн кулакын вийжэ пыта, колхоз вийангэш. Тэвэ 1930 ийыштэ кулакым клас шотышто пытарымын 1918 ийыштэ кулакым раскулачитлымэ дэч ойыртышыжо түвö тушто лийэш.

Кулакым клас шотышто пытарымым кузэ умлаш? Тыдэ чыла кулак-влакымат лүйэн пытарымэ ок лий, тугэ гынат, кулак ваштарэш шогалэш гын, тудым чаманыдэ лыпшырталтэш. Кулакым клас шотышто пытарымым тыгэ умлаш күлэш: кулакын чыла паша ўзгаржымат налаш, куго йал озанлык куралжым, трактыржым, молат нунын чыла уто паша вольык дэн моло вольыкыштым шупшын налаш; кулак-влакым алама мландыш луктын шындаш; кулак шкэ озанлыкшым йэнг вий дэн илэн кэртмашкэ шуктыдымашлык ышташ: мландым арэндыш налмым, тарлэн ыштыктым да монь пытараш, кулак малым колхоз-влаклан пуаш, сэдыгэ шкэт-посна ыштымэ нужна дэнк окла крэстйан влакым колхозыш ушэн, чылам ушэмлымэ почэш кулак клас шотышто

пытаралтэш. Сэдыгэ йалыштэ капитализмын чыл
вожшат кўрышталтэш.

Йужо вэрэ кулак колхозыш пурэн гын, ту-
дым тувэч садэшак пастырэн лукташ кўлэш. Ку-
лакым колхоз лышкат намийаш ок кўл.

Кулакым клас шотышто пытарымэ пашам
икканаштэ ыштэн шукташ лийэш мо? Ок лий.
Тэвэ тыдым ныгунамат мондаш ок кул: йал
озанлыкыштэ **чылам ушэмлэн гына кулак клас шо-
тышто пытаралтэш.** Раскулачитлымэ кулакат пэш
лўдмаш. Раскулачитлымөнгат кулак кучэдалмы-
жым ок чарнэ. Сандэн раскулачитлымын эрлашы-
жым клас кучэдалмаш пыта, сотсиалист рай
шуэш манын шонаш ок кўл. Кызытсэ жапыштэ
чыла фронтыштат сотсиалист-наступльэным ыш-
тымэ годым клас кучэдалмаш вийангдэ огэш код.

Пурлаш тайнышэ-влак кулак тыныс илэн
сотсиализмыш кушкын пура манын коштыч.
Пурла тайылын тугань тэорийжэ ваштарэш пар-
тий пэш чот шогальэ. Пурлаш тайнышэ-влак тыгэ
ойлышт: колхозым кумдан шарэн вийангдэн шо-
гымо пашазэ класын шэмэр крэстйан дэн ышты-
мэ смычкыжым ок вийангдэ, пушкыдэмда вэлэ;
капиталист ужаш-влак ўмбак тошкэн мийымылан
көра мэ киндэ дэч посна кийэн кодына, сандэн
йалыштэ клас кучэдалмашым пушкыдэмдэн шо-
гаш кўлэш, молат,—пурлаш тайнышэ-влакын чыла
тыгэ ойлымыштын чылажат йонгылыш лиймым
вашкэ илыш ончыктыш.

Тыгэ шонымэ йалыштэ сотсиализм ыштымэ
пашам пужа, кулакым клас шотышто пытарымэ
пашам чара.

Пурла ойым да пурлаш тайнышэ-влакым пэш
чот чучаш кўлэш—тыдэ тўн ыштышаш паша,
пурла тайылым сэнгыдэ сотсиализм ыштымэ па-
шам вийын ончык колтэн шогаш ок лий. Ту

жапыштак „шолаш“ тайнышэ-влак дэнат кучэдалшашым мондаш ок кўл, нунын дэнат, примирэнэс-влак дэнат кучэдалаш кўлэш.

Кулак крэдалын чакна. Тыдым газэт журналлаш сэрыма гыч расын ужаш лийэш.

Кулак шкэт кийэн кодмыжым шижэш, сандэн кучэдалмашыжым вэстўрлэмда. Сандэн тудо вольыкшым, малжым ужалэн да монь колхозыш пурэн колхозым кўргө гыч шалатынэжэ.

Кулак-влак тўрлын вольыкым ужалаш кўлэш манын ойлэн коштыт. Кулак-влак ўдрамаш коклаштат агитатсым ыштат, тыгэ тўрлын ойлат: „икшувыдам йаслыш налыт, тэ нуным вара ужынат, огыда кэрт, нуным шайтан корныш пуртат, клэймом шындат, икшувыдам китайыш нангайат“ молат, тыгэ тўрлын кулак шойакла.

Клас кучэдалмаш вийанг шога. Крэдалшэ кулакым ушналтшэ вий дэн сэнгаш кўлэш. Тэвэ сандэн нужнам организоватлэн партийын кулакым клас шотышто пытарымэ политикыжым тудлан расын умла дараш кўлэш.

Кулак дэн чылан кучэдалмаштэ пролэтар вуйлатымашат пэш кўлэш рўдө: комитэт пунчалмут почэш колхозлаш 25.000 пролэтар колталтэ, адак 100.000 йошкарармэйс пөртыльö. Сандэн йалыштэ пролэтар вуйлатымаш ситышаш нарэ лийэш, партий дэн пашазэ класын чыла кўштымыжат илышыш пуртэн шогалтэш.

5. Партий дэн комсомолын политикэ дэн организационно ыштышаш пашашт-влак.

80 тўжэм комсомол йачэйкэ гыч $\frac{2}{3}$ ужашыжэ йалыштэ. Тэвэ сандэн чыла ты ыштышаш паша-влакым ыштымаштэ комсомолын кўлэшыжэ пэш куго.

Йалыштэ партий дэн комсомол йачэйкэ-влак ончылно могонь пелитикэ дэн организационно ыштышаш паша-влак улыт?

Йал озанлыкыштэ чылам ушэмлэн кулакым клас шотышто пытарымэ пашам партий вуйлатэн күлэш корно дэн колтэн шога; ты пашаштэ комсомолланат эн ончылно лийман.

Ты пашаштэ ыштышаш паша-влак нэргэн умландарэн пуэна. Эн ончылтэнак чылам ушэмлымэ дэнэ кулакым клас шотышто пытарымэ нэргэн нужна дэн кокла крэстйан-влаклан прамай умландараш күлэш. Кулакын шойаклэн ойлымыжым шалатэн, кэчэ гыч кэчыш партий пунчалмутым умландарэн шогаш күлэш; кулак дэн кучэдалын нужна дэн кокла крэстйаным йал совет да партий йыр ушэн шогыман.

Клас кучэдалмаш вийанмылан лийын йалыштэ партий вуйлатымэ почэш шэмэр крэстйаным ушэн тудым кулак ваштарэш шогалташ күлэш. Колхозыш пурыдымо комсомольэс-влакым комсомол гыч луктын кышкаш күлэш. Поп, кулак эргэ-влак да монь комсомолыш пурэн шуныт гын нунымат комсомол гыч лукман.

Чылам ушэмлымэ районлаштэ кулакым клас шотышто пытарымэ пашаштэ йал партий йачэйкэ вуйлатымэ почэш комсомоллан эн ончылно лийман.

Чыла ты пашам партий пунчалмут ончыктымэ почэш ыштэн шогыман. Пурлаш тайнышэ да пурла пашам ыштышэ-влакым чот чучаш күлэш, мут гыч, тыгэ ойлымо: кулак мэмнан тушманна огыл кулакланат илаш күлэш, йужо кулак-влакым колхозыш пурташ лийэш манмэ да монь мэмнан клас позитсынам пушкыдэмда, клас тушманым вийанга. Ты пурла мут-влак гыч пурла паша дэкэ мундур огыл, сандэн пурла мут-влакым ой-

лышым да пурла пашам ыштышэ-влакым тўжвак луктын нунын дэн чот кучэдалаш кўлэш.

Йалыштэ чылам ушэмлымэ почэш кулакым клас шотышто пытарымэ пашам админстративнэ йөн дэн ыштыман огыл, нужна да кокла крэст-йан-влак дэн пырля ыштыман.

Кулакым клас шотышто пытарымэ пашам тўркоч колташ ок кўл. Тэвэ тыдым рас шинчэн шогаш кўлэш: **чылам ушэмлэн гына кулакым клас шотышто пытаралтэш.** Районышто йа йалыштэ чыла нужна дэн кокла крэстйан колхозыш пурталтын гын, тунам тугань вэрыштэ кулакым клас шотышто пытарыман. Тугэ гынат, чылам ушэмлыдымэ вэрлаштат, совет власдэн чот кучэдалашэ посна кулакым раскулачитлаш лийэш.

Чылам ушэмлэн кулакым клас шотышто пытарымэ дэн пырля пурла тайыл да „шола“ троткист ой дэнат чот кучэдал шогаш кўлэш.

Кызытсэ жапыштэ пурла тайыл эн тўн лўдмаш лийэш. Тэвэ сандэн пурла тайылым пэш чот бэрәш кўлэш.

Кызыт клас кучэдалмаш вийан шога, сандэн партий дэн комсомоллан кўртньö гань дисциплинан лийаш кўлэш, партийыштэ иктылык вэрч чот кучэдалман.

Тыгыдэ крэстйан озанлык-влакым колхозыш ушэн кулакым клас шотышто пытарымылан лийын советын ыштышаш пашашт-влак шукэмыт. Пурлаш тайнышэ-влак гын, нуно чылам ушэмлымэ вэрлаштэ советым пытараш төчэн коштыч.

Советым пытарымэ клас тушманлан, кулаклан гына пайдам ышта. Моланжэ палэ: совет пролэтар диктатурын органжэ.

Пролэтар диктатур орган пытымөнгö кулаклан эрык лийэш,—тэвэ сандэн советым пытараш ок лий.

Чылам ушэмлэн кулакым клас шотышто пытарышаш вэрч, советлан нужна дэн кокла крест-йан-влакым организоватлэн шогаш күлэш. Вэрлаштэ совет эн куго влас лийэш, сандэн тудо колхоз ыштымэ пашам контролироватлэн шога. Совет-влаклан крестйан коклаштэ ыштымэ культур пашам вуйлатэн шогыман. Йал ознылыкым колхозыш ушымылан лийын культур пашам сайын ыштымэ пэш күлэш.

Комсомол йачэйкылан советын чыла ыштышаш пашашт-влакым ыштэн шукташ полшэн шогаш күлэш. Партий йачэйкылан совет пашам вуйлатэн тудым күлэш корно дэн колтэн шогыман.

Совет-влак вэрлаштэ чыла ты ыштышаш паша-влакым ыштэн огыт шукто гын, тугань совет-влакым уэш сайлаш күлэш,—тыдэ ССР Ушэм ЦИК'ын 31 йанварыштэ 1930 ийыштэ лукмо пунчалмутшо почэш ышталтэш. Комсомол йачэйкылан пушкыдо йал советым тужвалтарэн шогыман, тугань советыш уэш сайлымэ годым нужна дэн батрак-влакым шуқырак пурташ тыршыман.

Партий политикым илышыш пуртымаштэ нужна дэн батрак-влак пэш кугын полшат, сандэн нуным организоватлымэ пашам сай ыштэн шогаш күлэш.

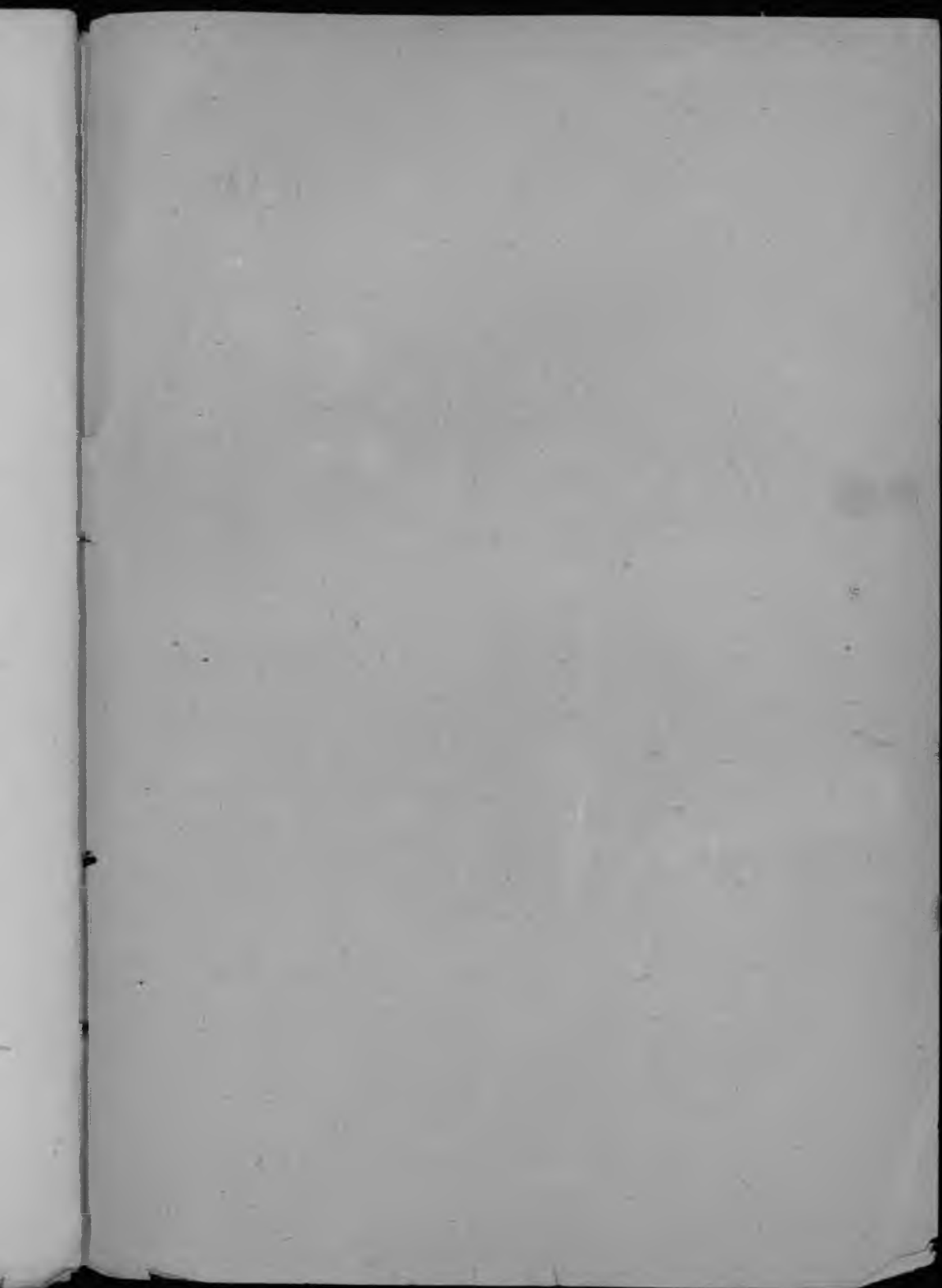
Пытартыш капиталист класым тыгань йөн дэн пытарымым историй ок шинчэ, ты мартэ ныгуштат тугэ лийын огыл. Пашазэ класын 1917 ий Окчабрыштэ сэнгымыжлан лийын гына кулакым клас шотышто пытараш тўнгалаш лийэ, тугэ ыштымын күлэшыжэ мылана гына огыл, тўнхамбал пролетарланат күлэш. Кулакым клас шотышто пытарэн мэ сотсиализм ыштымэ участкыштына эн осал тушманнам пытарэна, тугэ ыштымэ дэн тўнхамбал илышыштат ССР Ушэм пэш вийангэш. Вэс кугыжаныш буржуазий дэн ош гвардэйс-влак

крэстйан пролэтар кугыжаныш ваштарэш шога-лэш манын ишанэн илышт; нунын ту ишанымышт пурак ганьэ шаланэн кайыш: кокла крэстйанын шукужо нужна почэш колхозыш пурышо-влак пашазэ класын тунг чаракшэ лийыч. Кулак клас шотышто пытаралтэш. Совет Ушэм кэчэ гыч кэчыш вийаг шога. Шэмэр крэстйан совет влас вэрч чот шога.

Кулакым клас шотышто пытарымылан лийын туньямбал буржуазийын росийыштэ капитализмым ыштышаш пытартыш ишанжэ пыта. Совет Ушэм туньямбал пролэтар револьютсын крэпостьшо, тудым иктат сэнэн ок крэт.

Пролэтар элыштына капиталист кугыжанышым пытарыш, ик натсий вэс натсийым ындырымэ да йэнг вий дэн ылымат пытыш. Ындэ пашазэ клас ССР Ушэмыштэ, уло туньян $\frac{1}{6}$ ужашыштыжэ сотсиализмым ышта. Пабрик завод-влак, мландэ кугыжаныш кидыштэ, шкэт-посна ыштышэ тыгыдэ крэстйан озанлык-влак колхозыш ушналтыт, куго совхоз-влак ышталтыт, эл вашкэ индустрийандалтэш, ындэ пытартыш капиталист класым, кулак класым пытараш тунгалалтэ. Ты ыштышаш пашамат ыштэн шуктэна, чылам ушэмлэн кулакым клас шотышто пытарэна.

Айда тэк тушманна-влак пуйыштым пурын коштышт—мэ элыштына сотсиализмым ыштэна, тудым ыштэнат шуктэна.

811-91-2973-13

~~132108~~

Ақша 8 ырш.

52613

Цена 8 коп.
о. п.

Мар. А.
3-347

266

54
34

На мари́йском языке.
(Восто́чно-луговое наречие)

КОПТЕВ. Ликвидация кулачества как класса.

ЦЕНТРАЛЬНОЕ ИЗДАТЕЛЬСТВО НАРОДОВ СССР.
Москва, центр, Никольская, 10